

Sygn. akt V ACa 699/15

V ACz 423/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2016r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Iwona Wilk
Sędziowie:	SA Jadwiga Galas (spr.) SA Barbara Kurzeja
Protokolant:	Anna Fic

po rozpoznaniu w dniu 19 kwietnia 2016r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa P. K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Zakładu Karnego w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 3 czerwca 2015r., sygn. akt II C 339/12

oraz zażalenia pełnomocnika powoda adwokata P. M. na orzeczenie o kosztach postępowania zawarte w punkcie 2 wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 3 czerwca 2015r., sygn. akt II C 339/12

1. oddala apelację i odrzuca zażalenie;
2. przyznaje adwokatowi P. M. od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Gliwicach) kwotę 147,60 (sto czterdzieści siedem 60/100) złotych, w tym 27,60 złotych podatku towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Jadwiga Galas	SSA Iwona Wilk	SSA Barbara Kurzeja
-------------------	----------------	---------------------

UZASADNIENIE

Powód P. K. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Dyrektora Zakładu Karnego w (...) kwoty 100.000 zł, tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych, w tym na cel społeczny kwoty 95.000 zł na rzecz (...) Oddziału Okręgowego Polskiego Czerwonego Krzyża w K. oraz kwoty 5.000 zł na rzecz powoda oraz zobowiązanie pozwanego do publikacji w ogólnopolskich gazetach: „(...)”, (...) i „(...)” przeprosin o wskazanej w pozwie treści. Powód swoje roszczenie oparł o przepisy art. 24 w związku z art. 417 i art. 448 k.c. Ostatecznie precyzując powództwo wskazał, że w Zakładzie Karnym w (...) w okresie od 29 lipca 2012r. do października 2012r. oraz od sierpnia 2014r. do 23 października 2014r. naruszono jego prawo do praktyk religijnych poprzez: uniemożliwienie mu słuchania audycji religijnych, w lipcu 2012r. uniemożliwienie wizyty wolontariusza Kościoła (...), w październiku uniemożliwienie wizyty księdza rzymsko-katolickiego i udzielenia posługi religijnej, odmowę wydania dewocjonalistów religijnych oraz książek i prasy o tej tematyce, nadto naruszano jego prawo do prywatności, intymności i godności poprzez dokonywanie kontroli osobistej połączonej z koniecznością rozebrania się do naga w celi monitorowanej. Powód wskazywał także na niesłuszne zakwalifikowanie go do kategorii osadzonych, o których mowa w art. 88 § 3 k.k.w., uniemożliwianie podjęcia zatrudnienia oraz nauki zawodu, niezgodne z obowiązującymi normami warunki panujące w celach na Oddziale (...) z uwagi na niezabudowanie kąpielarni sanitarnego, zły stan techniczny celi i braki w ich wyposażeniu, niewłaściwą wentylację, ogrzewanie i oświetlenie, brak bieżącej ciepłej wody w celach. Co więcej wskazywał na występowanie braków w sferze kulturalno-oświatowej, podawane posiłków nie spełniających norm wagowych i kalorycznych oraz naruszanie swobody korespondencji powoda, poprzez nie wysyłanie części korespondencji powoda kierowanej do różnych urzędów oraz niszczenie korespondencji kierowanej do niego.

Pozwany Skarb Państwa-Zakład Karny w (...) wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych podnosząc, że nie można mówić, iż doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, bowiem podczas pobytu powoda w Zakładzie Karnym w (...) miał on zapewnione godziwe warunki bytowe i pełną realizację uprawnień przewidzianych w kodeksie karnym wykonawczym, jak i wydanych na jego podstawie przepisów wykonawczych. Warunków w jakich przebywał powód w Zakładzie Karnym w (...) w żadnym razie nie można pochylić za przejaw nieludzkiego, poniżającego traktowania na kanwie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 grudnia 1950 r. Pozwany podkreślił przy tym, iż oczywiste jest, że pozbawienie wolności niesie za sobą określoną dozę cierpień, ograniczeń i niedogodności. Jednakże, gdy te cierpienia i upokorzenia nie przekraczają nieuniknionego elementu cierpienia wpisanego w pozbawienie wolności, nie można przyjąć, aby doszło do jakichkolwiek naruszeń ze strony funkcjonariuszy służby więziennej.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił powództwo oraz przyznał adwokatowi P. M. od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku kwotę 317,75 zł, w tym 41,40 zł podatku od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

Wyrok został wydany w oparciu o następujące ustalenia.

Powód odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w (...) od dnia 14 marca 2012 r. do dnia 30 października 2012 r., kiedy to został przetransportowany do Aresztu Śledczego w (...), a następnie od dnia 29 lipca 2014 r. do chwili obecnej. Zakład Karny w (...) jest zakładem typu zamkniętego przeznaczonym przede wszystkim dla recydywistów penitencjarnych. Powód po przybyciu do Zakładu Karnego w (...) został osadzony na Oddziale (...) o zaostrowym rygorze, bowiem zakwalifikowany został do kategorii osadzonych, o których mowa w art. 88 § 3 k.k.w., decyzją Komisji Penitencjarnej w Zakładzie Karnym w (...) z dnia 4 lutego 2011r. Podstawą zakwalifikowania do tej kategorii osadzonych był fakt dokonania przez powoda czynnej napaści w dniu 3 lutego 2011r. na funkcjonariusza Zakładu Karnego w (...). Następnie w dniu 26 kwietnia 2012r. Komisja Penitencjarna Zakładu Karnego w (...) przedłużyła okres zakwalifikowania osadzonego jako wymagającego osadzenia w wyznaczonym

oddziale lub celi aresztu śledczego lub zakładu karnego typu zamkniętego, w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwa aresztu lub zakładu na okres 3 miesięcy. Komisja Penitencyjna w związku ze skargą powoda w dniu 17 maja 2012r. ponownie rozpoznała sprawę zakwalifikowania, zajmując stanowisko, iż wobec warunków osobistych powoda, stopnia jego demoralizacji, aroganckiego zachowania osadzonego w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w jednostkach penitencjarnych, prezentowania licznych postawy roszczeniowych, a także naruszania dobrego imienia funkcjonariuszy Służby Więziennej, przesłanki uzasadniająco zakwalifikowanie skarżącego do kategorii osadzonych, o których mowa w art. 88 § 3 k.k.w. nie uległy dezaktualizacji. Kolejnymi decyzjami Komisji Penitencjarnych Zakładów Karnych, w których przebywał powód, w tym także ostatnią decyzją z dnia 7 października 2014r., kwalifikowany był on do osób wymagających osadzenia na oddziałach o zaostrzonym rygorze.

Z uwagi na powyższe, zgodnie art. 88b oraz 88c k.k.w. zachowanie powoda w celi mieszkalnej w spornym okresie czasu podlegało stałemu monitorowaniu, w tym także w części celi przeznaczonej do celów sanitarno-higienicznych, a monitorowany obraz lub dźwięk podlega utrwaleniu. Nagrania po 7 dniach są automatycznie kasowane, o ile nie zawierają zapisu zdarzenia, które wymaga utrwalenia w formie cyfrowej i dołączenia do dokumentacji. Obraz rejestrowany przez monitoring jest cały czas kontrolowany przez jednego funkcjonariusza. Powód nadto poddawany jest kontroli osobistej przy każdorazowym wyjściu i powrocie do celi lub w sali widzeń po widzeniu, przez dwóch funkcjonariuszy tej samej płci. Kontrola osobista wymaga, aby osadzony rozebrał się do naga, wykonał przysiad i otworzył usta, przy bacznej obserwacji tych czynności przez jednego z funkcjonariuszy, który jednakże nie dokonuje jakiegokolwiek penetracji ciała osadzonego, do czego uprawniony jest jedynie pracownik medyczny. Drugi funkcjonariusz podczas kontroli osobistej w rękawiczkach szczegółowo przeszukuje odzież osadzonego.

Z uwagi na przyznaną kategorię powód podczas całego pobytu w Zakładzie Karnym w (...) przebywa w jednoosobowej celi, która tak jak i pozostałe cele mieszkalne, posiada sprawną wentylację grawitacyjną wyposażoną w kratki, poprzez które odbywa się wymiana powietrza, zaś zwiększenie cyrkulacji powietrza w celi można uzyskać poprzez swobodne otwieranie okna o każdej porze. Tak jak wszystkie cele we wskazanej jednostce penitencjarnej, cela w której przebywa powód jest ogrzewana grzejnikami instalacji c.o., wyposażonymi w automatyczny regulator temperatury. Cela mieszkalna oświetlana jest naturalnym światłem dziennym oraz oświetleniem jarzeniowym o mocy 2 x 40 W i oświetleniem żarowym do kontroli celi w porze nocnej, które jest zgodne z przyjętymi normami w tym zakresie. Za zgodą dyrektora osadzeni mogą też korzystać z własnych lampek stołowych np. do czytania. Ponadto w porze nocnej oświetlenie zewnętrzne jednostki skierowane jest na ściany pawilonów mieszkalnych co powoduje, że w celach mieszkalnych panuje półmrok umożliwiając rozpoznanie konturów przedmiotów i poruszanie się po celi. Cele mieszkalne mają minimum 8 m² na celę, przy zachowaniu minimum 3 m² na osadzonego. W celach jednoosobowych, w takich jak przebywa powód, kącik sanitarny na który składa się muszla klozetowa i umywalka z bieżącą wodą nie jest zabudowany, bowiem jest to wykluczone przepisami szczególnymi przewidującymi obowiązkowy stały monitoring. Całe cele są remontowane w zależności od potrzeb, według ustalonego wcześniej harmonogramu, ewentualnie poza kolejnością w trybie pilnym, gdy stan celi tego wymaga. Do wszystkich cel mieszkalnych doprowadzona jest zimna bieżąca woda, przy czym osadzeni mają prawo do korzystania z grzałek oraz czajników elektrycznych do jej podgrzania. Wszystkie cele, w tym cela powoda, wyposażone są w sprzęty kwaterunkowe przewidziane w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych, tj. stół, szafka więzienne, taboret i łóżko. Ponadto powód, tak jak inni osadzeni ma zapewnioną możliwość korzystania z miski plastikowej, zmiotki, szufelki i kosza na śmieci. Za utrzymanie czystości i porządku w celach oraz higieny osobistej odpowiedzialni są osadzeni, dlatego też na początku każdego miesiąca do cel wydawane są im środki czystości, które w razie zgłoszenia potrzeby, uzupełniane są także w trakcie miesiąca. Dla utrzymania higieny osobistej każdy osadzony otrzymuje stosowne środki, ma stały dostęp do sanitariatów, a dwa razy w tygodniu może skorzystać z kąpeli oraz wymiany bielizny pościelowej i odzieży. Z uwagi na spożywanie przez osadzonych posiłków w celach, mają oni w nich sztućce i naczynia.

Posiłki wydawane osadzonym, w tym powodowi są urozmaicone, spełniają wszelkie normy ilościowe, kaloryczne i jakościowe określone w obowiązujących przepisach. Służba żywnościowa prowadzi zbiorowe żywienie osadzonych

korzystając z systemu (...), który zapewnia pełny monitoring jakości posiłków od przyjęcia towaru do magazynu aż do wydania gotowego posiłku do konsumpcji. Prowadzona jest ocena organoleptyczna, pomiar temperatury, kontrola zgodności z jadłospisem. Okresowe kontrole służby żywnościowej, prowadzone przez Urząd Powiatowego Inspektora Sanitarnego nie wykazały nieprawidłowości w zakresie żywienia osadzonych.

Powód miał zapewnioną darmową opiekę lekarską bez konieczności oczekiwania w kolejkach w razie potrzeby konsultacji lub badań specjalistycznych w cywilnych ośrodkach medycznych, a także bezpłatny dostęp do lekarstw. Wszelkie wypadki związane z utratą zdrowia są natychmiast zgłaszane lekarzowi. W razie braku lekarza lub w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia pacjentów wzywane jest pogotowie ratunkowe. Lekarz podstawowej opieki zdrowotnej przyjmuje w Oddziale (...) dwa razy w miesiącu, przy czym wstępna konsultacja odbywa się na korytarzu z uwagi na specyfikę tego oddziału. Badanie właściwe natomiast przeprowadzane jest już w ambulatorium. W trakcie pobytu powód był wielokrotnie konsultowany przez lekarzy, w tym lekarzy specjalistów z różnych dziedzin, a w wypadkach uzasadnionych były mu przepisywane stosowne leki.

W trakcie pobytu w pozwanej jednostce penitencjarnej powód miał również możliwość korzystania z zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych, wyjścia na świetlicę, gdzie jest bieżnia, telewizor, uchwyt do ćwiczeń oraz prasa codzienna i gry planszowe. Ma możliwość korzystania z biblioteki, gdzie znajduje się ponad kilkanaście tysięcy woluminów, z której zasobów powód korzystał. Ponadto zakładowy radiowęzeł nadaje codziennie komunikaty i transmisje radiowe od godz. 7.00 do 21.30, a w dzień poprzedzający dzień wolny od pracy do 22.00. Natomiast w niedziele i święta osadzeni mają możliwość wysłuchania mszy świętej za pośrednictwem radiowęzła.

P. K. mógł na bieżąco kontaktować się z bliskimi, korzystając z widzeń oraz mając możliwość regularnego dzwonienia do nich. Ponadto w godzinach pracy administracji od 8.00 do 16.00, od poniedziałku do piątku, na oddziale obok dyżurki wychowawcy jest pomieszczenie, w którym dochodzi do spotkań religijnych. Powód regularnie korzystał z usług religijnych udzielanych przez Kapelana Służby Więziennej oraz przedstawicieli Kościoła (...). W okresie od lipca do października 2012 r. P. K. dziewięciokrotnie korzystał z możliwości kontaktu z powyższymi przedstawicielami.

Powód posiada broszury i książki o tematyce religijnej oraz dewocjonalia, również w celi. Cały jego dobytek jest zewidencjonowany na karcie magazynowej. Przy pobieraniu rzeczy z magazynu, potwierdza odbiór. Przed transportem również wszystkie rzeczy są spisywane i pakowane.

P. K. nie świadczy pracy w jednostce penitencjarnej.

Powód, miał (ma) zapewnione prawo do składania wniosków, skarg i prośb, z którego wielokrotnie korzystał.

Sąd Okręgowy wskazał dowody, w oparciu o które poczynił ustalenia faktyczne oraz dokonał oceny materiału dowodowego podając jakim dowodom i dlaczego dał wiarę.

W tak poczynionych ustaleniach faktycznych zważył Sąd Okręgowy, że powództwo jako bezzasadne podlega oddaleniu.

Przytoczył Sąd Okręgowy przepis art. 448 k.c. i art. 24 § 1 k.c. podnosząc, że ustawodawca w artykule 24 k.c. wprowadził domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego, które strona pozwana może obalić przez wykazanie, że jej działanie miało miejsce w warunkach obowiązującego porządku prawnego, stanowiło wykonywanie prawa podmiotowego, było za zgodą pokrzywdzonego lub wynikało z potrzeby ochrony uzasadnionego interesu lub wartości nadrzędnych. Wskazał Sąd pierwszej instancji nadto, iż powoda obciąża tylko dowód odbywania kary pozbawienia wolności w określonych warunkach oraz obowiązek wykazania poniesienia niematerialnej krzywdy spowodowanej naruszeniem dóbr osobistych, a nadto przedstawienia dowodów wskazujących na zakres doznanej krzywdy. Sąd Okręgowy wskazał, że w przedmiotowej sprawie trzeba mieć przede wszystkim na uwadze, że powód odbywa karę pozbawienia wolności, która spełnia funkcję represyjną jako odpłata za dokonane przestępstwo i dyskomfort dla skazanego stanowi jej istotę, aby zatem można było mówić o odczuwaniu dolegliwości przez skazanego, odbywanie kary musi być bardziej uciążliwe od sposobu życia osób pozostających na wolności. Zachowania pozwanego, polegające na stworzeniu warunków pobytu w zakładzie karnym, poniżej poziomu typowego dla życia

na wolności, które powód odczuwa jako uciążliwe, nie są przez to bezprawne. Żądania zmierzające do podwyższenia warunków życia, tak aby odpowiadały one warunkom osób przebywających na wolności, a nawet które zapewniłyby powodowi poziom pobytu na poziomie pod pewnymi względami wyższym niż znaczna część polskiego społeczeństwa są tym samym bezzasadne. O bezprawnym naruszeniu dóbr osobistych, w szczególności godności może być mowa dopiero, gdy dochodzi do poniżającego i niehumanitarnego traktowania, sprzecznego z zasadą humanitaryzmu.

Uznał Sąd Okręgowy, że ustalony stan faktyczny nie daje podstaw do przyjęcia, aby warunki panujące w Zakładzie Karnym w (...) naruszały dobro jakim jest godność osobista powoda. Pozwany wykazał brak bezprawności swojego działania zapewniając powodowi warunki odbywania kary zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Wykazał pozwany, że cela powoda w czasie osadzenia była i jest wystarczająco oświetlona i wyposażona zgodnie z obowiązującymi przepisami penitencjarnymi w niezbędny sprzęt kwaterunkowy, natomiast kąpielownia jest stale monitorowana ze względów bezpieczeństwa, co pozostaje w zgodzie m.in. z art. 88b oraz 88c k.k.w. Cela posiada sprawną wentylację grawitacyjną oraz możliwość zwiększenia cyrkulacji powietrza poprzez otwarcie okna, instalacja c.o. indywidualnie dostosowana do potrzeb celi, zapewnia właściwą temperaturę. Jako typowe zarzuty zmierzające tylko i wyłącznie do podniesienia poziomu standardu pobytu w więzieniu ocenił Sąd Okręgowy wysuwane pretensje dotyczące istnienia braków w sprzęcie kwaterunkowym znajdującym się na wyposażeniu celi mieszkalnej, niewystarczającej ilości środków czystości oraz braku ciepłej wody w celach. Jak wynika bowiem z dokumentacji przedstawionej przez pozwanego, powód regularnie otrzymywał podstawowe środki czystości w postaci mydła, pasty do zębów, papieru toaletowego i mydła do golenia, a w przypadku stwierdzenia niedoboru miał on możliwość otrzymania, na piśmie wniosek, dodatkowych ilości środków czystości. Także ilość i jakość sprzętu kwaterunkowego znajdującego się na wyposażeniu cel mieszkalnych jest odpowiednia i zgodna z normami, a brak wystarczającej ilości szafek, nie może stanowić wystarczającej podstawy do uznania, że nawet ewentualne niedobory takiego sprzętu prowadziły do naruszenia jego godności. Do cel mieszkalnych doprowadzona jest tylko zimna bieżąca woda, ale osadzeni mają prawo do korzystania z grzałek oraz czajników elektrycznych do podgrzania wody. Jeżeli sprzętu takiego nie posiadają, to gorącą wodę mogą otrzymać od osadzonych porządkowych. Ręczniki i pościel są prane w zewnętrznej pralni, a rzeczy osobiste każdy osadzony pierze we własnym zakresie. Osadzeni mają także możliwość kąpieli. Wskazał Sąd Okręgowy, iż budynek Zakładu Karnego pochodzi z XIX wieku i budowany był dla innych standardów niż obowiązują obecnie, co powoduje, że istniejące w budynku ograniczenia natury architektonicznej nie zawsze pozwalają dostosować go w pełni do najnowszych rozwiązań jakie stosuje się we współczesnych obiektach budowlanych pomimo, iż jednostka penitencjarna przechodziła w ostatnim dziesięcioleciu szereg remontów. Podkreślił także, że powód ma w zasadzie lepsze warunki odbywania kary, niż wielu innych osadzonych, ponieważ odbywa ją w Zakładzie Karnym w (...) w jednoosobowej celi.

Sąd Okręgowy uznał za niewykazane przez powoda występowanie niehumanitarnych i uwłaczających godności warunków w sytuacji, gdy ma on możliwość dokonywania zakupów w kantynie, korzystania ze spacerniaka, biblioteki, udziału w programach edukacyjnych z zakresu ekologii, sportu, profilaktyki uzależnień, słuchania audycji za pośrednictwem radiowęzła, uczestnictwa są koncertach, szeregu różnego rodzaju konkursów, czy też zawodach sportowych. Powód korzystał z wskazanych powyżej możliwości spędzania czasu wychodząc na spacer każdego dnia, korzystając z biblioteki, uczęszczając na świetlicę w ramach zajęć kulturalno-oświatowych. Również niezadowolenie z nieciekawego księgozbioru zgromadzonego w bibliotece nie uprawnia powoda do żądania zadośćuczynienia. Sąd Okręgowy podkreślił, że więźniowie mają też zapewnioną bezpłatną pomoc medyczną oraz leki, z czego powód korzystał.

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu powoda, iż utrudniano mu możliwość realizacji rozwoju duchowego, poprzez ograniczenie kontaktów z przedstawicielami kościołów i odmowę wydania powodowi z depozytu dewocjonalistów, czy też czasopism o charakterze religijnym. Powód korzystał bowiem z usług religijnych w sposób nieskrępowany. Usługi te udzielane były indywidualnie w oddziale mieszkalnym w pokoju wychowawcy lub pomieszczeniu do przesłuchań. Zatem powód miał bezpośredni kontakt z księdzem oraz wolontariuszem Kościoła (...). Prowadził nadto korespondencję z siostrami zakonnymi i z księżmi. Osadzony miał także możliwość wysłuchania mszy świętej za pośrednictwem radiowęzła, która jest transmitowana w niedziele i święta o godz. 9.00. Funkcjonariusze działali w tym

względnie w zgodzie z obowiązującymi przepisami, ponieważ powód przebywał na oddziale o zaostrzonym rygorze i względem niego stosowano zaostrzone normy odnośnie szeroko pojętego bezpieczeństwa. Również znaczenie miało w tym przypadku to, że osadzeni w celach mieszkalnych nie mogą gromadzić nadmiernej ilości przedmiotów. Zdaniem Sądu Okręgowego nie sposób uznać za naruszenie przez pozwanego dóbr osobistych powoda w sytuacji, gdy zeznał, że ostatecznie otrzymał żądane przedmioty oraz w zasadzie zawsze kiedy to było technicznie możliwe lub nie było sprzeczne z regulaminem, umożliwiano powodowi spotkania z osobami duchownymi.

Podczas przewodu sądowego nie zostało także stwierdzone, aby naruszono tajemnicę korespondencji kierowanej do powoda. Ustalono, że wydawaniem osadzonemu korespondencji zajmują się uprawnieni funkcjonariusze pozwanej jednostki, którzy powierzone im obowiązki służbowe realizują we właściwy sposób i zgodnie z przepisami. Także niezapewnienie powodowi świadczenia pracy jest zgodne z obowiązującymi przepisami, a to art. 121 § 1 k.k.w, który nie nakłada na Dyrektora jednostki obowiązku zapewnienia osadzonemu pracy.

Sąd Okręgowy wskazał także, iż nie zasługują na uznanie twierdzenia powoda sugerujące, że pozwany ponosi odpowiedzialność za umieszczenie powoda na oddziale o zaostrzonym rygorze. Nie sposób bowiem pominąć, iż warunki osobiste powoda, stopień demoralizacji oraz aroganckie zachowanie w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w jednostkach penitencjarnych, w tym dopuszczenie się czynnych napaści na funkcjonariuszy, a także naruszenie ich dobrego imienia doprowadziło do zakwalifikowania powoda do kategorii osadzonych w warunkach wzmożonej ochrony. Tym samym powód niejako sam skazał się i nadal skazuje pod pewnym względem na trudniejsze warunki odbywania kary, niż dotyczy to osadzonych nie posiadających statusu „niebezpiecznych”. Wiąże się to m.in. z całodobowym monitoringiem oraz bardzo częstymi kontrolami osobistymi, które są wykonywane przez funkcjonariuszy pozwanego Zakładu Karnego zgodnie z obowiązującymi normami w tym zakresie, tj. art. 88 § 3, art. 88b i art. 88c k.k.w.

Sąd Okręgowy oddalając powództwo miał też na uwadze, że jakkolwiek powód, miał prawo składać wnioski, skargi i prośby, to jednakże ich liczba - łącznie około 160 w okresie półrocznego pobytu w pozwanej jednostce w 2012 r., świadczy o wybitnie roszczeniowej postawie powoda. Przeprowadzone w sprawach skarg powoda postępowania wyjaśniające i zgromadzony w trakcie tych czynności materiał dowodowy nie potwierdził podnoszonych przez powoda zarzutów. Ponadto warunki panujące w Zakładzie Karnym w (...) w żaden sposób nie wpłynęły ujemnie na stan zdrowia fizycznego lub psychicznego powoda. Sąd Okręgowy nie dopatrył się też żadnych działań świadczących o świadomej represji czy dyskryminacji wobec powoda ze strony administracji jednostki penitencjarnej.

Sąd Okręgowy oddalając powództwo wskazał, że istotą zadośćuczynienia za krzywdę doznaną na skutek kwalifikowanego działania innej osoby jest istnienie krzywdy i to w wymiarze zarówno obiektywnym (uznanym społecznie), jak i subiektywnym, a więc odczuwanym przez osobę pokrzywdzoną. Powód nie zdołał wykazać, poza twierdzeniami pozwu, że subiektywnie odczuwał krzywdę związaną z przebywaniem w celach nie zapewniających odpowiednich warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Nigdy nie skarżył się w administracji zakładu karnego na te warunki i nie domagał się ich zmiany (skargi dotyczyły i to dopiero w ostatnim okresie czasu utrudnionego kontaktu z bliskimi, niestosownego zachowania funkcjonariusza, czy niewłaściwego sposobu leczenia). Z jego zachowania można było wnosić, że je akceptuje i nie odbiera jako subiektywnie odczuwaną krzywdę. Ponadto nie uczynił nic by swój byt poprawić. Natomiast polaryzacja zarzutów podnoszonych przez powoda, które nie znajdują poparcia w ustalonym stanie faktycznym przemawia za uznaniem, że powód został zmotywowany do złożenia pozwu przez współwięźniów i kierując się jedynie chęcią uzyskania korzyści majątkowej powielił zarzuty, które już niejednokrotnie były przez Sąd Okręgowy uznane za bezzasadne. Także wysokość żadanego przez powoda zadośćuczynienia w odniesieniu do intensywności rzekomego naruszenia dóbr ze strony pozwanego Zakładu Karnego wskazuje, iż powództwo miało charakter wyłącznie fiskalny.

Sąd Okręgowy wskazał nadto, że skoro osadzenie powoda w Zakładzie Karnym w (...) było zgodne z prawem i miało na celu ochronę interesu społecznego i wartości nadrzędnych jakimi są izolacja przestępców od społeczeństwa i osiągnięcie celów probacji, odbywało się w godziwych warunkach i nie miało cech poniżającego i nieludzkiego traktowania powoda, to samo subiektywne, a nie obiektywne przekonanie powoda, że nastąpiło przy tym naruszenie

jego dóbr osobistych, jest bezpodstawne i nie może znaleźć ochrony prawnej przewidzianej w art. 23 i 24 k.c., jak również być podstawą przyznania mu zadośćuczynienia przewidzianego w art. 448 k.c.

Sąd Okręgowy orzekł o kosztach procesu w oparciu o art. 102 kpc, mając na uwadze przede wszystkim względy natury podmiotowej związane z sytuacją finansową i życiową powoda, które zadecydowały o wcześniejszym zwolnieniu go od kosztów sądowych w całości.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucając mu:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, że dobra osobiste powoda w postaci godności, prywatności, intymności, swobody praktyk religijnych i tajemnicy korespondencji nie zostały naruszone, w sytuacji gdy prawidłowa analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do przeciwnych wniosków;
2. naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 § 2 k.p.c. polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów, poprzez na niewzglądzenie w całości stanowczych, konsekwentnych zeznań powoda;
3. naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 § 2 k.p.c. w związku z § 11 pkt 25 w związku z § 2 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r., w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. 201, poz. 461) w związku z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie przyznanie kosztów pomocy prawnej świadczonej z urzędu zgodnie ze złożonym spisem kosztów oraz brakiem uzasadnienia tej decyzji.

Powód wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, a także zmianę zaskarżonego postanowienia zawartego w pkt 2 wyroku i przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz kancelarii pełnomocnika z urzędu powoda kosztów według złożonego w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji spisu kosztów w całości, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i przyznanie na rzecz kancelarii pełnomocnika z urzędu powoda kosztów postępowania za postępowanie przez Sądem drugiej instancji według norm przepisanych i oświadczenia, że koszty nie zostały uiszczone w części, ani w całości.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie.

Rozpoznając apelację powoda i zażalenie pełnomocnika z urzędu Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie jako spóźnione podlega odrzuceniu, a apelacja powoda jako bezzasadna oddaleniu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Sąd Apelacyjny podziela prawidłowe ustalenia faktyczne-obszernie przytoczone-poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za swoje, bowiem ustalenia te znajdują oparcie w zebranych w sprawie -w granicach aktywności procesowej stron- materiale dowodowym, które to dowody Sąd ten ocenił w granicach zakreślonych art. 233 § 1 k.p.c.

Jako, że powód nie podnosił w apelacji zarzutów co do oddalenia przez Sąd Okręgowy wniosków dowodowych zgłaszanych przez powoda w toku postępowania, wystarczające jest wskazanie, że Sąd Apelacyjny podziela prawidłowe stanowisko Sądu Okręgowego w tym zakresie, stąd nie zachodzi potrzeba jego powtarzania (k: 198, 00:15:10, 401, 00:08:53). Zatem li tylko materiał dowodowy zgromadzony przed Sądem Okręgowym stanowi podstawę do oceny roszczenia powoda. Zarzut zatem naruszenia art. 233 § 2 k.p.c. jest bezzasadny. Za jego niezasadnością przemawia także, iż w istocie powołując się na § 2 powyżej wskazanego artykułu, dotyczący oceny odmowy przedstawienia przez stronę dowodu lub przeszkód stawianych przez stronę w przeprowadzeniu dowodu wbrew postanowieniu sądu, skarżący formułuje słownie zarzut „niewzglądzenia w całości stanowczych, konsekwentnych zeznań powoda”, co w istocie stanowi zarzut naruszenia § 1 i zmierza do wykazania błędności oceny zeznań powoda w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Biorąc pod uwagę powyższe konieczne staje się wskazanie, że w ocenie Sądu Apelacyjnego nie doszło do naruszenia także i art. 233 § 1 k.p.c.

Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wskazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd doniosłości poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 6.11.1998r., II CKN 4/98). Ocena dowodów dokonana przez Sąd Okręgowy jest zgodna z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, a posłużenie się ogólnikowym sformułowaniem o nieuwzględnieniu w całości stanowczych, konsekwentnych zeznań powoda, bez wskazania na czym miałyby polegać wada w ocenie tego dowodu, w żadnym razie nie uzasadnia zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c., ani zarzutu sprzeczności istotnych ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym. Sprzeczność, która mogłaby mieć wpływ na wynik sprawy zachodzi wtedy, gdy powstaje dysharmonia pomiędzy materiałem zgromadzonym w sprawie, a konkluzją do jakiej doszedł Sąd pierwszej instancji na podstawie tego materiału.

Dowody zgromadzone w sprawie nie dają w żadnym razie podstaw do czynienia odmiennych ustaleń faktycznych od dokonanych przez Sąd Okręgowy. Twierdzenia powoda o naruszeniu jego dóbr w postaci godności, prywatności, intymności, swobody praktyk religijnych i tajemnicy korespondencji nie znajdują żadnego uzasadnienia w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy, zaś wnioski, że warunki pobytu powoda w Zakładzie Karnym w (...) były niezgodne z obowiązującym prawem i niehumanitarne, są nadużyciem w istocie stanowiącym próbę uzasadnienia dochodzonego roszczenia, które nie jest zasadne.

Zważyć trzeba, że powód dochodzi roszczeń opartych na zarzucie naruszenia jego dóbr osobistych w postaci godności, prywatności, intymności, swobody praktyk religijnych i tajemnicy korespondencji. Prawdłowo zatem w pierwszej kolejności Sąd Okręgowy ocenił, czy w ogóle doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda. W tym miejscu zauważyć należy, że art. 24 k.c., stanowiący podstawę roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych, nie wymaga dla odpowiedzialności winy sprawcy oraz przewiduje domniemanie bezprawności działania naruszydciela, co powoduje, że na pozwanym spoczywał ciężar udowodnienia, że jego działanie lub zaniechanie w okresie odbywania kary przez powoda było zgodne z prawem i pozwany temu obowiązкови podolał, obalając domniemanie z art. 24 § 1 k.c.

W odpowiedzi na pozew pozwany zaprzeczył twierdzeniom pozwu, a zaferowanymi, przeprowadzonymi dowodami udowodnił, że powodowi zapewniono odpowiednie, zgodne z przepisami kodeksu karnego wykonawczego i rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych, warunki odbywania kary: w zakresie normy powierzchniowej celi przypadającej na osadzonego, prawidłowego jej oświetlenia oraz wentylacji i ogrzania, wyposażenia celi, wyżywienia, dostępu do kąpieli, zapewnienia środków higieny osobistej oraz środków potrzebnych do zachowania czystości w celi, a także w zakresie opieki medycznej. Powód miał możliwość korzystania z zajęć kulturalno-oświatowych oraz zasobów biblioteki, subiektywna natomiast ocena powoda co do nieatrakcyjności oferty kulturalnej oraz wolumenów w żadnym razie nie uzasadniają podzielenia stanowiska apelującego, co do naruszenia jego dóbr osobistych godnego odbywania kary pozbawienia wolności. Powód ma też zapewnioną możliwość widzeń oraz korzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego, co pozostaje w zgodzie z art. 105b i 105a k.k.w. Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy odnośnie warunków odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności, są prawidłowe w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, który oceniony został przy uwzględnieniu zasad logiki, wiedzy i doświadczenia życiowego, zaś wywiedzione wnioski co do niezasadności zarzutów powoda odnośnie działania pozwanego w tym zakresie, Sąd Apelacyjny uznał za w pełni zasadne jako, że pozwany wykazał brak bezzasadności swojego zachowania.

Dobro powyżej wskazane nie zostało także naruszone poprzez zakwalifikowanie powoda do kategorii osadzonych wskazanych w art. 88 § 3 k.k.w. tj. wymagających osadzenia w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego zamkniętego, w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwa zakładu karnego. Ustaleń Sądu Okręgowego odnośnie kwestii zakwalifikowania powoda nie kwestionuje, podważa natomiast zasadność samej decyzji, wobec czego w pierwszej kolejności należy wskazać, że w myśl art. 79 § 3 k.k.w. skazanego

wezwanego do odbycia kary pozbawienia wolności przenosi się z aresztu śledczego do zakładu karnego dopiero po decyzji klasyfikacyjnej komisji penitencjarnej, której wydanie jest obligatoryjne, a którą dokonuje się kwalifikacji skazanych, zgodnie z art. 82 k.k.w. celem stwarzania warunków sprzyjających indywidualnemu postępowaniu ze skazanymi, zapobiegania szkodliwym wpływom skazanych zdemoralizowanych oraz zapewnienia skazanym bezpieczeństwa osobistego, wyboru właściwego systemu wykonywania kary, rodzaju i typu zakładu karnego oraz rozmieszczenia skazanych wewnątrz zakładu. Przepis art. 88a § 1 k.k.w. stanowi natomiast, iż o przypadku osadzonego zakwalifikowanego do grupy skazanych wymagających osadzenia w zakładzie zamkniętym w warunkach zapewniających wzmoczoną ochronę zawiadamia się sędziego penitencjarnego, czuwającego nad zgodnością z prawem wykonywania kar izolacyjnych. Po drugie osadzony, który nie zgadza się z decyzją komisji penitencjarnej ma możliwość jej zaskarżenia w myśl art. 7 § 1 w związku z art. 2 k.k.w. Tym samym to w gestii powoda leży podjęcie przewidzianych prawem działań zmierzających do zmiany rzeczonyj decyzji w toku postępowania kontrolnego lub też doprowadzenie do jej zmiany poprzez zmianę swojej negatywnej postawy i zachowania, opisanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, czym doprowadzić może do przeniesienia go z zakładu typu zamkniętego do zakładu typu półotwartego lub otwartego w myśl art. 89 k.k.w. Jak wynika z powyższego powód ma różne możliwości wpływu na zmianę decyzji komisji penitencjarnej w świetle przepisów wykonawczych, w tym doprowadzenie do jej merytorycznej kontroli przez właściwy do tego sąd penitencjarny. Co za tym idzie sąd cywilny nie jest właściwy do oceny zasadności tejże decyzji. Niemniej jako, że pozwany dokonując kwalifikacji powoda działał w świetle powyżej przywołanych przepisów regulujących postępowanie wykonawcze, a zatem jego działanie nie było bezprawne, nie można podzielić zapatrywania powoda co do naruszenia jego dobra osobistego poprzez zakwalifikowanie go do kategorii osadzonych z art. 88 § 3 k.k.w.

Konsekwencją zakwalifikowania powoda do skazanych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo stwarzającego poważne zagrożenie dla zakładu (art. 88 § 3 k.k.w.) jest umieszczenie powoda w jednoosobowej celi mieszkalnej, która wraz z kąciakiem sanitarnym podlega stałemu monitoringowi, a zarejestrowany obraz lub dźwięk podlega utrwaleniu zgodnie z art. 73a § 5 k.k.w. Stałemu monitorowaniu osadzony podlega także między innymi w miejscach i pomieszczeniach przeznaczonych do przeprowadzania spacerów, widzeń, spotkań religijnych i nauczania religii, zajęć kulturalno-oświatowych, co nakazał ustawodawca w art. 88c w związku z art. 88b pkt 1 k.k.w. Uciążliwości podnoszone przez powoda wynikające ze stałego monitorowania kącika sanitarnego oraz poczucia osamotnienia, nie wynikają zatem z bezprawnego działania pozwanego, a tym samym nie można uznać, aby naruszały dobra osobiste powoda w postaci godności, intymności i prywatności. Dóbr tych nie narusza także poddawanie powoda kontrolom osobistym przy każdorazowym wyjściu i powrocie do celi, co również, z uwagi na powyżej przywołane regulacje prawne odbywało się przy obowiązkowym stałym monitoringu. Obligatoryjne przeprowadzanie kontroli osobistych wynika natomiast z regulacji art. 88b pkt 5 k.k.w., co tym samym wyłącza bezprawność działania pozwanego również w tym zakresie. Jako, że i w tym zakresie powód nie kwestionuje ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, a jedynie nie zgadza się z ich subsumpcją, wystarczające jest wskazanie, że stanowisko Sądu Okręgowego, iż choć stały monitoring, przeprowadzanie kontroli osobistych oraz umieszczenie w celi jednoosobowej, wywoływać mogą uczucie wstydu, dyskomfortu, osamotnienia, to jednak działania pozwanego są zgodne z prawem, a jako takie nie naruszają dóbr osobistych powoda.

Na akceptację nie zasługuje także zarzut powoda odnośnie naruszenia jego dobra osobistego w postaci swobody praktyk religijnych. Jako, że i w tym zakresie Sąd Apelacyjny uznał ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji za prawidłowe i przyjął je za własne, wskazania wymaga za Sądem Okręgowym, że powód w miesiącu lipcu, sierpniu i październiku 2012r., kiedy to do naruszeń dóbr osobistych powoda miało w jego ocenie dojść, korzystał z posług zarówno Kościoła (...), jak i Kapelana Służby Więziennej, czego skarżący nie kwestionuje. W okresie tym korzystał z możliwości kontaktu z przedstawicielami kościołów dziewięciokrotnie, za pośrednictwem radiowęzła, chociażby jakość odbioru nie była zadowalająca, miał możliwość słuchania w niedzielę mszy świętych, prowadził także korespondencję z osobami duchownymi, a także korzystał, po wydaniu powodowi z depozytu, z części należących do niego książek i czasopism o tematyce religijnej oraz dewocjonalistów. W przypadku wyznaczenia godziny spaceru w godzinie transmisji mszy świętej, powód miał prawo odmówić wyjścia z celi, a spacer odbyć dopiero po wysłuchaniu transmisji. Tym samym miał powód możliwość kultywowania wyznawanej wiary oraz pogłębiania

rozwoju duchowego zgodnie z art. 106 k.k.w. oraz rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003r. w sprawie szczegółowych zasad wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. z dnia 12 września 2003r.). Oczekiwanie natomiast powoda, aby kontakty z przedstawicielami kościołów były częstsze, była zagwarantowana możliwość uczestnictwa we mszach świętych, korzystania ze spowiedzi, czy też przyjmowania sakramentu komunii, są nieuzasadnione, w obliczu odbywania przez powoda kary izolacyjnej w warunkach zakładu karnego zamkniętego o wzmożonym poziomie bezpieczeństwa, gdzie obowiązują ściśle określone reguły widzeń i spotkań religijnych, które odbywać się muszą w wyznaczonych miejscach pod wzmocnionym dozorem, co wprost wynika z art. 88b pkt 8 k.k.w. Z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa wynikają także ograniczenia w zakresie ilości posiadanego przez powoda w celi mieszkalnej własnego dobytku. Pozwany wykazał, czyniąc za dość ciężarowi dowodu wynikającemu z art. 6 k.c., że powód korzysta z możliwości rozwoju duchowego i praktyk religijnych w najszerszym możliwym zakresie, jaki daje się osiągnąć przy uwzględnieniu nałożonego przepisami Kodeksu karnego wykonawczego i aktami wykonawczymi obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa społeczeństwa i zakładu. Działania i zaniechania pozwanego w tym zakresie znajdują w pełni uzasadnienie w przepisach prawa co obala domniemanie ich bezprawności, a co za tym idzie nie naruszają one dóbr osobistych powoda.

Odnosząc się do podniesionej przez powoda kwestii naruszenia przez pozwanego dobra powoda w postaci tajemnicy korespondencji, Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż powód nie sprostował nałożonemu na niego przez ustawodawcę w art. 6 k.c. obowiązkowi konkretnego wskazania tego typu zachowań, poprzestając jedynie na nieopartych żadnymi dowodami oskarżeniach.

Z ogółu naprowadzonych powyżej przyczyn w ocenie Sądu Apelacyjnego tak roszczenie powoda jako nieuzasadnione, jak i apelacja jako bezzasadna podlegały oddaleniu (art. 385 k.p.c.), albowiem Sąd Okręgowy w prawidłowo ustalonym stanie faktycznym, prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego.

Co do zażalenia pełnomocnika powoda na postanowienie Sądu Okręgowego zawarte w pkt 2 zaskarżonego wyroku, którym Sąd Okręgowy przyznał adwokatowi P. M. od Skarbu Państwa Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku kwotę 317,75 zł, w tym 41,40 zł podatku od towarów i usług tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu, wskazania wymaga, że zgodnie z treścią art. 394 § 2 k.p.c. na postanowienie sądu co do zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu przysługuje pełnomocnikowi strony zażalenie, do wniesienia którego termin tygodniowy biegnie od dnia doręczenia mu odpisu wyroku z uzasadnieniem, które nastąpiło dnia 6 lipca 2015r. (k. 418). Termin do wniesienia zażalenia upłynął w dniu 13 lipca 2015r., a zatem wniesienie zażalenia w dniu 17 lipca 2015r. (k. 422) nastąpiło już po upływie ustawowego terminu, wobec czego na podstawie art. 373 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. podlegało odrzuceniu.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu – wobec przegrania sporu – w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze w związku z § 2.1.3, §11.1.25 i §13.1.2 w zw. z §19-20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tj. Dz.U. z 2013 roku, poz. 461).

SSA Jadwiga Galas SSA Iwona Wilk SSA Barbara Kurzeja